

3.4.2.2 Másfelől az EGSZB támogatja az Európai Parlament alkotmányügyi bizottságának arra irányuló javaslatát, hogy a ratifikálásokat a lehetőségekhez mérten egy szimbolikus dátum (például május 8. vagy 9.) köré csoportosítsák.

3.4.3 Az EGSZB tehát fellép amellett, hogy az európai intézmények aktívan vegyenek részt az Alkotmánnyal kapcsolatos kommunikációs stratégia kidolgozásában és működtetésében. A tevékenység során szükség van a tagállamokkal való összhangra

és arra is, hogy a polgárokhoz erős és pozitív jelzés jusson el Európával kapcsolatban.

3.4.4 Az EGSZB a maga részéről kötelezettséget vállal arra, hogy Európa civil társadalmához világos üzeneteket juttat el az Alkotmány Szerződés által képviselt demokratikus előrelépéssel, nevezetesen az európai polgári érzülettel és a politikai részvétellel kapcsolatban.

Brüsszel, 2004. október 28.

Az Európai Gazdasági
és Szociális Bizottság Elnöke
Anne-Marie SIGMUND

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye a következő témában: „A környezetvédelem mint gazdasági lehetőség”

(2005/C 120/24)

Atzo NICOLAÏ Európa-ügyi miniszter a Tanács jövődől holland elnöksége nevében 2004. április 22-én levélben fordult az Európai Gazdasági és Szociális Bizottsághoz, és az Európai Közösséget létrehozó szerződés 262. cikkének rendelkezései alapján feltáró vélemény megalkotására kérte fel a következő témában: „A környezetvédelem mint gazdasági lehetőség”.

Az EGSZB e tárgyú munkáival megbízott „Mezőgazdaság, vidékfejlesztés, környezetvédelem” szekció 2004. szeptember 21-én elfogadta véleményét (előadó: Stéphane BUFFETAUT).

2004. október 27–28-án tartott, 412. plenáris ülésén (az október 28-i ülésen) az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság a következő véleményt 130 igen szavazattal, 2 szavazat ellenében, 2 tartózkodás mellett elfogadta.

1. Bevezetés

1.1 2004 áprilisában a jövődől holland elnökség levélben felkérte az EGSZB-t feltáró vélemény alkotására „A környezetvédelem mint gazdasági lehetőség” témában. A holland elnökség ugyanis szeretne hangsúlyt fektetni azokra a „nyerőnyerő” megoldásokra, amelyek révén a környezetvédelmi technológiák és a környezetvédelem terén észlelhető fejlődés maga is hozzájárulhat a lisszaboni stratégia gazdasági és szociális célkitűzéseinek megvalósításához.

1.2 Az Európai Tanács nemigen foglalkozott a környezetvédelmi kihívásokkal, ugyanakkor rendkívül nagyra törő célokat fogalmazott meg az Európai Unió számára: nevezetesen azt, hogy váljék „a világ legversenyképesebb és legdinamikusabb tudásalapú gazdaságává, amely képes a mennyiségi és minőségi szempontból egyre több munkahely létrehozására alkalmas fenntartható gazdasági fejlődésre, mindezt nagyobb szociális kohézió megvalósításával”. Talán egyedül a „fenntartható” szó utal itt a fenntartható fejlődés fogalmára.

1.3 Az Európai Tanács csak két évvel később hozott olyan határozatokat, amelyeknek tárgya a fenntartható fejlődés stratégiája volt. Ezek a továbbiakban a lisszaboni stratégia kiegészítő elemeivé lettek.

1.4 Ám állíthatjuk-e teljes joggal, hogy a környezetvédelem szerves része lett a lisszaboni stratégiának? Az Európai Unió egyes gazdaságainak gyengélkedése oda vezetett, hogy a gazdasági növekedés és a munkahelyteremtés abszolút prioritássá vált, a környezetvédelem pedig – ahogy a római mondás mondja: „primum vivere, deinde philosophare” [előbb élni kell, aztán filozofálni] – háttérbe szorult. De vajon nem a környezetünk től függ-e az életünk, s éppen ezért – a szakértőkön túl – nem mindannyiunk ügye-e?

1.5 A fentiek értelmében az európai gazdaság jelentős szektorai aggodalmukat fejezték ki az Unió, jobban mondván az Európai Bizottság ama szándéka miatt, hogy – ha kell, magára maradván – a környezetvédelemben a nemzetközi közösség számára példamutató magatartást fog tanúsítani.

1.6 Így például a – legfőbb versenytársaink által alá nem írt – kyotói jegyzőkönyv alkalmazására irányuló szándék erős indulatokat keltett egyes európai gazdasági körökben, amelyek ebben olyan, veszélyesen naiv magatartás példáját látták, amely árthat a világméretű és ádáz konkurenciaharcot folytató európai gazdaság versenyképességének. Mások úgy vélték, hogy a kyotói célok a termelési mód hatékonyságának emelkedését, a költségek csökkentését, az energia- és nyersanyagforrások csekélyebb mértékű igénybe vételét, azaz az európai gazdaság versenyképességének javulását hozzák magukkal. Vita folyik tehát, amelynek megértéséhez érdemes konkrét példákat is felsorakoztatni.

1.7 Ugyanígy, a vegyi anyagokat felhasználó iparágak is kifejezték aggodalmukat a vegyi anyagok nyilvántartási, értékelési és engedélyezési rendszeréről (REACH) szóló javaslat miatt, és erősen bíralták az annak kapcsán készült európai bizottsági hatástanulmányt is.

1.8 Ezeket az aggodalmakat és bírálatokat nem lehet egyszerű kézmozdulattal elhessegetni. Nem elvek és politikák ellen irányulnak, hanem azt a meggyőződést tükrözik, hogy ellentmondás van egyfelől a gazdasági növekedés és a munkahelyteremtés követelményei, illetve a jelenlegi gyakorlat, másfelől pedig a túlzó szabályozásban megnyilvánuló és a gazdasági verseny realitásairól tudomást nem vevő környezetvédelmi megfontolások között. Úgy tűnik, a nehézségek oka az eszközök, az eljárások és a megvalósítás stratégiájának rossz megválasztásában és téves alkalmazásában rejlik.

1.9 Ám ugyanakkor egyes vállalatok – köztük igen jelentősek is, sőt, az ipari szektor egész ágazatai – a fenntartható fejlődést stratégiájuk központi elemének tekintik. A francia Veolia Environnement csoport elnöke például a következőket mondta egy kormányzemináriumon: „Egy vállalatnak a fenntartható fejlődés szempontjából megítélhető teljesítőképesége mára nem csak a civil társadalom előtt legitimáló tényező, hanem egyre inkább előny a világméretű versenyben és a beruházások odavonzása szempontjából is”. Manapság ez a megközelítés kezd a gazdasági szférában normává válni.

1.10 A vita tehát nem zárult le, hanem erősen érzékelhetően jelen van a társadalom egészében, mindenekelőtt a gazdasági, szociális és környezetvédelmi szférában. A kérdés világos: a környezetvédelmi megfontolások figyelembe vétele csupán akadályt jelent-e a vállalati versenyképesség számára, avagy új foglalkozások, új piacok, új technológiák megszületését is lehetővé tévő fejlődési lehetőség?

1.11 A közvéleményt, a kormányokat, a gazdasági és szak szervezeti vezetőket, a fogyasztókat és a környezetvédelmi egyesületek vezetőit már nem elégítik ki a jó szándékkal teli olyan elvi állásfoglalások, amelyeket nem ültetnek át a gyakorlatba. Ehelyett pontos elemzéseket és konkrét példákat igényelnek, mert a politika a realitások művészetete, még ha értelmét az őt meghaladó ideál követéséből nyeri is. Ennek a megközelítésnek igen jó példája az európai papíripari szektor stratégiája a fenntartható fejlődés érdekében.

2. A környezetvédelem mint gazdasági lehetőség?

2.1 A kérdés feltevése azt jelenti, hogy tudni szeretnénk egyfelől azt, hogy egyes gazdasági szektorok fejlődését nem a természetes és épített környezet minősége határozza-e meg, másfelől hogy az ökoteknológiák valóban képesek-e hozzájárulni a lisszaboni stratégia által megfogalmazott gazdasági és szociális fejlődési célkitűzések megvalósításához? S azt is jelenti, hogy becsületesen feltesszük magunknak a kérdést: nem tekintjük-e a környezeti normákat és kényszereket csupán a gazdasági növekedés, a versenyképesség, azaz a foglalkoztatás akadályainak?

2.2 A turizmus és a szabadidőipar nyilvánvalóan a minőségi környezet függvénye. Egész európai régiók, sőt államok gazdasági-szociális fejlődése nagy részben a turizmustól függ. A környezet minősége az érintett társadalmak egyensúlyának alapvető feltétele. Az ingatlanpekuláció túlzásai által tönkretett tájak és városok, a megrongált természet és a szennyezett óceánok jövőtehetetlen károkat képesek okozni és okoznak is a gazdaságnak. Ugyanez érvényes olyan szektorokra, mint a halászat, a mezőgazdaság vagy akár a vadászati tevékenység. Az ökoteknológiák kapcsán azt a kérdést kell feltennünk, hogy képesek-e elősegíteni a növekedést és az innovációt – ebben az esetben keresni kell azokat az eszközöket, amelyekkel segíteni lehet fejlődésüket és elterjedésüket, természetesen anélkül, hogy ezzel a versenyhelyzetet indokolatlanul torzítanánk.

2.3 Ha figyelembe vesszük a felemelkedő országok lakosságának azt a legitim igényét, hogy a mienkéhez hasonló életmódot érjenek el, de azt is, hogy ha ez a fejlődés a mostani műszaki és gazdasági körülmények között menne végbe, micsoda nyomást jelentene ez a természeti erőforrásokra és a környezetre, akkor úgy tűnik, igazi technológiai forradalomra van szükség. Itt-ott megvalósuló újítások nem oldanák meg a problémát. Gyakorlatilag a világ lakosságának 80 %-a szeretne eljutni arra a szintre, amelyen a leggazdagabb 20 % él. Vagyis elképzelhetetlen, hogy továbbra is ragaszkodjunk egy olyan status quo-hoz, amely féltő, hogy katasztrófhához vezet – még ha óvakodunk is a legpesszimistább jóslatok túlzó általánosításaitól. Bizonyos jelenségek (a gleccserek olvadása, a biodiverzitás sérülései, az erdők kiirtása, áradások stb.) jelzik, hogy globális környezeti változás van folyamatban, amelyben természeti okok és az ember tevékenysége egyformán közrejátszik. A környezetre káros hatások csökkentése érdekében tett erőfeszítések – például a kénytelenítő technológiák alkalmazása a savas esők minél teljesebb hatástalanítása céljából – nagy mértékben hozzájárultak az európai erdők pusztulása elleni harchoz. A környezetvédők részéről még időben elhangzott figyelmeztetések, még ha időnként túlzottak voltak is, gyakran készítették a közvéleményt és a hatóságokat cselekvésre. Minden érintett érdekeltté kell, hogy váljon abban, hogy továbbra is kiegyensúlyozott fejlesztéseken dolgozzon a megelőző környezetvédelem terén.

2.4 Ha pedig magától értetődően az ipari technikák jutnak az eszünkbe, akkor fel kell hívnunk a figyelmet a mezőgazdasági termelés technológiájára, a közlekedésre és az energia előállításának módjaira is, amelyeknek környezeti és egészségügyi hatása távolról sem elhanyagolható. Az innovációra és az ökoteknológiákra ezekben a létfontosságú gazdasági szektorokban is szükség van.

2.5 A tudomány és a technológia fejlődése természetesen a társadalomra is kiható következményekkel jár. Ami az innovációkra általában igaz, az az ökoteknológiára is igaz – különösen, ha a hagyományos és bevált, ám a környezetet figyelmen kívül hagyó technológiákat akarjuk velük felcserélni. Ügyelni kell rá, hogy idejében felkészüljünk ezekre a változásokra, amelyek kísérő intézkedéseket is igényelnek, például erőfeszítéseket a szakképzésben és az alapképzés fejlesztése terén. A környezetvédelem nem tűnhet fel olyan színben, mintha miatta növekednék a munkanélküliség és folytatódna az ipari leépülés, akkor, amikor egészséges, jól átgondolt eszközöket és eljárásokat alkalmaz. Tehát állandó párbeszédre van szükség a környezetvédelmi törvényeket kidolgozók és a gazdasági-szociális erőket képviselők között annak érdekében, hogy előre lehessen látni kellőképpen fel lehessen mérni a tervezett intézkedések gazdasági tevékenységre és foglalkoztatottságra gyakorolt – adott esetben negatív – hatását..

2.6 Igazi technológiai kihívás előtt állunk tehát. Európa – tudományos-műszaki lehetőségeinek köszönhetően – a politikai akarat megléte esetén képes lenne élenjáró szerepet játszani a nagyarányú környezetbarát innovációk kifejlesztésében. A környezet védelme ugyan pénzbe kerül, de jelen esetben a cselekvés költségei alacsonyabbak, mint amennyibe a cselekvéstől való tartózkodás kerülne.

3. Mit értsünk ökoteknológia alatt?

3.1 A gyakorlatban kétféle környezetbarát technológiáról beszélhetünk:

- olyan környezetbarát technológiákról, amelyek a műszaki folyamatok, termelési eljárások javításával „tisztábbá”, „öko-kompatibilisabbá” teszik ezeket. A példák között megemlíthetjük a katalizátorokat, a gyárkémények szűrőrendszereit, az energetikai hatékonyságot javító eljárásokat stb.
- olyan technológiai innovációkról, amelyek elvi alapjukat tekintve is a környezet védelméből és a fenntartható fejlődés elveiből indulnak ki. Példák erre a szélenergia, a kapcsoló hő- és energiatermelő berendezések, az üzemenyagcellák, az új generációs világítótestek (LED) stb.

3.1.1 Nem mindig könnyű a „határvonalat” meghúzni a megelőző jellegű és a helyreállító jellegű technológia között. Például az integrált termékpolitika (PIP) ⁽¹⁾ és a környezetszennyezés integrált megelőzésére és csökkentésére vonatkozó irányelv termékeny és hasznos elveiben (PRIP) ⁽¹⁾ egyszerre és a fenntartható fejlődés stratégiájának szétválaszthatatlan részeként jelennek meg a helyreállítás és a megelőzés célkitűzései. Magától értetődő, hogy a termékek kialakítása és életciklusa kapcsán folyó gondolkodás olyan technológiák bevezetését eredményezi, amelyek jobban megfelelnek a fenntartható fejlődés célkitűzéseinek.

3.2 Hozzá kell tenni, hogy ez a kétfajta technológia a környezetre egyformán kedvező hatással van és egyformán elősegíthetik a gazdaság és a foglalkoztatottság fejlődését.

3.3 Az EGSZB már többször hangsúlyozta annak szükségét, hogy az „ökoipart” a maga egészében kell vizsgálni, s hogy a kihívás azt is jelenti, hogy „a környezetvédelem és az erőforrások szempontjából fokozatosan javítjuk valamennyi előállítási módot és valamennyi terméket” ⁽²⁾.

3.4 Négyféle ökoteknológiát lehet megkülönböztetni: a folyamatok végén alkalmazott technológiákat, az integrált technológiákat, a progresszív technológiákat és a radikális újításokat (idetartozik például a klórt nem használó vegyipar). Gyakran mondják, hogy az integrált és a radikális technológiákból hosszú távon versenyelőnyök származhatnak. A nehézség abban áll, hogy a kiélezett versenyt folytató piacokon a vállalatok nem mindig engedhetik meg maguknak, hogy hosszú távra tervezzenek, hanem inkább a progresszív folyamatok felé fordulnak, amelyek lehetővé teszik a környezetvédelmi jellegű javítások széleskörű elterjesztését a szokásos beruházási cikluson belül.

3.5 A gyakorlatban az ipar és a szolgáltatások által az ökológiai hatékonyság terén a múltban is és jelenleg is elért folyamatos fejlődés a környezetvédelem szüntelen javulását eredményezi. Azonban a gazdasági növekedés jellege folytán a környezetre és a természeti erőforrásokra nehezedő nyomás – különösen a feltörekvő országokban – a technológiai haladás ellenére is egyre erősödik.

4. A környezetvédelmi követelmények akadályt jelentenek-e a gazdasági fejlődés előtt?

4.1 Az utóbbi harminc év folyamán – amikor a növekedés tényezőinek értékelése sokkal bonyolultabbá vált, mint a megelőző felütés harminc éve alatt – a vállalatok jövője és végeredményben részvényeseik érdekei szempontjából a legfontosabb biztosítékká a vállalat innovációra és arra való képessége vált, hogy garantálni tudja termékei és termelési eljárásai minőségét – mind vásárlói és alkalmazottai, mind a környezet számára.

⁽¹⁾ HL C 80, 2004.3.30.

⁽²⁾ HL C 32, 2004.2.5.

4.2 Még mielőtt bármilyen szabályozás napvilágot látott volna, egyre több vállalat kötelezte el magát a fenntartható fejlődés mellett, és döntött úgy, hogy a nyilvánossággal is megismerteti ide vonatkozó tevékenységét és eredményeit, és vállalja a megmérettetést vásárlói, a civil társadalom, a piacok és a közvélemény előtt.

4.3 A gazdaság világméretűvé válásával együtt járó kielezett versenyhelyzetben a környezet minősége és a társadalmi egyensúly is meghatározó tényezővé váltak az emberek és a tőke vonzásának és megtartásának szempontjából. A WTO-val folytatott tárgyalások során e tényezőket is figyelembe kell venni.

4.4 Ezért alakulhatott ki, hogy a világméretű verseny körülményei között és a beruházók odavonzása szempontjából egy vállalat által a fenntartható fejlődés területén nyújtott teljesítményt egyre inkább kezdték ütközőként tekinteni.

4.5 A környezetvédelmi követelmények tehát – a gyakran hallható véleménnyel ellentétben – általában nem akadályai a gazdasági versenyképességnek és fejlődésnek. A piac már számos, a szabályozás által reá rótt környezetvédelmi előírást sikerrel teljesített. Példák erre a vízminőség és a hulladékkezelés területén támasztott követelmények. Ebben a két szektorban megfigyelhető az ökoteknológiák folyamatos fejlődése. A kihívásokra adott gazdasági válaszként a környezetvédelem területén működő szolgáltató vállalatoknak sikerült munkaalkalmakat teremteniük és fenntartaniuk. Példának okáért: a hulladékkezelési ágazatban Franciaországban körülbelül 300 000 munkahely jött létre.

4.6 A természeti erőforrásokkal való takarékoskodás szándékát azok a műszaki újítások tükrözik, amelyeket a takarékos gazdálkodás és a költségek csökkentése érdekében vezettek be. A papíriparban például az utóbbi évek során nagy mértékben csökkentették a vízfelhasználást. Tizenöt évvel ezelőtt egy tonna papír előállításához körülbelül száz köbméter víz kellett, ma átlagosan 48 m³ köbméter is elegendő, a szennyező melléktermékek mennyisége pedig majd 90 %-kal csökkent. A haszon mind a környezet, mind a gazdaság számára jelentős.

4.7 Ahogyan már említettük, a turizmus és a szabadidőipar mint gazdasági szektor nagy részben a természetes és az épített környezet minőségétől függ. A környezeti követelmények ebben az esetben nem akadályai, hanem alapfeltételei a versenyképességnek és a gazdasági fejlődésnek. Márpedig a turizmus az Európai Unió számos országa számára a gazdaság alapvető ágazata. Példának okáért: 2003-ban a turizmusból származó bevételek Spanyolország esetében 41,7 milliárd dollárt, Franciaország esetében 36,6 milliárd dollárt, Olaszország esetében 31,3 milliárd dollárt, Németország esetében 23 milliárd dollárt, az Egyesült Királyság esetében 19,4 milliárd dollárt, Ausztria esetében 13,6 milliárd dollárt, Görögország esetében 10,7 milliárd dollárt tettek ki. Megjegyzendő, hogy a környezetvédelmi célkitűzések egymással is ütközhetnek. A táj- és környezeti minőség védelmét esetlegesen a szélerőművek építése is veszélyeztetheti. Végül tegyük hozzá, hogy a turizmus nagy

mértékben hozzájárul számos tagállam pénzügyi egyensúlyához, munkahelyeket hoz létre és lényege szerint olyan tevékenység, amely nem vihető át máshová.

4.8 Mindazonáltal feltétlenül szükséges, hogy a környezetvédelmi szabályozást az arányosság elve uralja. Ugyanis el kell kerülni, hogy a szabályozásból adódó költségek meghaladják a várt társadalmi-környezetvédelmi hasznot. Mindemellett az EGSZB tudatában van a megfelelő számítások nehézségeinek: Hogyan lehet felbecsülni például az emberi egészség értékét? Magától értetődik, hogy egy környezetvédelmi intézkedés költségei valójában egyensúlyba kellene, hogy kerüljenek a megelőzött károk költségeivel. Ezzel párhuzamosan, a jogi szabályozás végrehajtási eljárásai mindenki számára világosak kell legyenek. Ennek az aspektusnak az elhanyagolása a várttal ellentétes hatást is eredményezhet: a törvény alkalmazása akadályokba ütközne a gazdasági és társadalmi nehézségek és a fogyasztók ellenállása miatt.

4.8.1 Érdekes példát nyújtanak az autóiipari szektor vállalatai, amelyeknek olyan szorító környezetben kell helytállniuk, ahol mozgásszabadságukat erősen korlátozza egyfelől a kielezett verseny nyomása, másfelől a fogyasztók magatartása, akik számára a környezetvédelem másodlagos szempont az ár, a kényelem és a biztonság mögött. Ilyen körülmények között a környezetbarát technológiák bevezetése fokozatosan történik, inkább egymást követő javítások, semmint technológiai forradalom révén, amely manapság túlzottan sokba kerülne ahhoz, hogy igazi piacot találjon magának. Azonban a Toyota Prius, e vegyes – benzin- és villany- – üzemű autó tökéletes példa a fogyasztói elvárások változására, mivel a termelést nemrégiben ötven százalékkal kellett emelni annak érdekében, hogy kielégíthető legyen a világszerte tapasztalható kereslet, még ha ez viszonylag elhanyagolható mennyiség is a világban előállított gépkocsik számához képest. Az adat mindenesetre bizakodásra ad okot.

4.8.2 A részecskeszűrő esete érdeklődésre tarthat számot. A dízelmotorok a benzinmotorokhoz képest 25 %-kal kevesebb széndioxidot termelnek, ugyanakkor egészségre káros részecskéket bocsátanak ki. A szűrő többletköltsége körülbelül 500 euró (kisebb járművek esetében az ár 5-10 %-a). A gyártók mindaddig, amíg a részecskeszűrő beépítését nem írja elő törvény, választás elé kerülnek: vagy opcióként adják, vagy hasznuk egy részéről lemondva – az áremelést a piac nem fogadta volna el – minden járműre felszerelik. A tapasztalatok szerint míg a német vásárlók 90 %-a a részecskeszűrőt is megrendelte, Európa többi országában a vásárlóknak csupán 5 %-a tette ugyanezt! Ezután egyes gyártók úgy döntöttek, hogy járműveiket még hasznuk csökkenése árán is fokozatosan részecskeszűrővel szerelik fel (!). Ám világos, hogy ezt az eljárást nem lehet a végtelenségig újra és újra megismételni, főleg nem az igen erős nemzetközi verseny körülményei közepette. A részecskeszűrő általánossá válása természetes úton fog végbe-menni, a vásárlók – különösen a kisebb járművek vásárlói – vásárlóerejének megfelelő ütemben.

(!) Például a PSA és az Opel.

Ez a példa világosan mutatja, hogy miként alakul ki a piac az ökoteknológiák területén: vagy a fogyasztóban tudatosodik a környezetvédelem fontossága, aminek hatására a fogyasztó felismeri a beruházás hasznos voltát önmaga vagy környezete számára, vagy pedig jogalkotási intézkedések történnek. A környezetvédelemben máig elért sikerek nagy része az ide vonatkozó jogalkotásnak köszönhető, amire nagyon jó példa a gépkocsigyártás (lásd többek között a háromfunkciós katalizátorok bevezetését).

4.8.3 Ebben a szektorban más lehetőségek is vannak az ökoteknológiai újításokra: elektromos meghajtású gépkocsik, az újrafelhasználás javítása, a zajvédelem, a biztonság növelése. A fő kérdés továbbra is a technológia költsége.

4.8.4 Az autóipar példájából azt a következtetést vonhatjuk le, hogy a nem gazdaságos ökoteknológiák nem tudnak széles körben elterjedni, vagy pedig a hatékonyság érdekében tömeghatást kell elérni. A gyakorlatban a kiélezett verseny körülményei közepette az ökoteknológiák bevezetése fokozatosan és folyamatosan fog megtörténni. Ehhez olyan szilárdan megalapozott és jól dokumentált hatástanulmányok szükségesek, amelyek figyelembe veszik nem csak a környezet és az uniós piacok állapotát, hanem a nemzetközi feltételeket is.

4.8.5 Egy másik példa az arányosság elvének teljesülésére a feldolgozó – fém-, vegyi, papírpép- és papír- stb. – iparágak előtt álló kihívások. Ezek az iparágak kegyetlen piaci versenynek vannak kitéve és nagyon közeli kapcsolatban vannak a természetes környezettel. Az ide tartozó európai üzemek az összehasonlító elemzések szerint általában gazdaságilag nagyon hatékonyan működnek, azaz nyersanyag- és energiafelhasználásuk, valamint károsanyag-kibocsátásuk olyan alacsony, amelyet a technológia csak lehetővé tesz. Az ezekre az iparágakra vonatkozó környezetvédelmi szabályozás a világon a legszigorúbb. Jobb környezetvédelmi eredmények fokozatosan, a legújabb és leghatékonyabb technológiákba történő beruházásokkal érhetőek el, amihez az szükséges, hogy ezek a vállalatok a globális piacokon állni tudják a versenyt. Lényeges, hogy a jobb környezetvédelmi teljesítőképességnek a műszaki fejlődéssel és az egyes szektorok beruházási ciklusával összhangban kell javulnia. Ha az elvárások túlságosan szorítóak, akkor az alkalmazandó technológiák járulékos költségei vagy az, hogy nem is állnak rendelkezésre, a versenyképességet és ezáltal a folyamatos működést veszélyeztetheti.

5. Hogyan fejleszthetők ki innovatív ökoteknológiák?

5.1 Ha innovatív ökoteknológia alatt azokat a technológiákat értjük, amelyek – a „csővégi” technológiákkal ellentétben – magukba építik a környezetvédelmi elvárásokat és a csökkentett forrásfelhasználást, el kell ismernünk, hogy ezek még kezdeti, kísérleti szakaszban vannak.

5.2 Ráadásul igen eltérő helyzetek fordulhatnak elő. A szélerőművek technológiája ma már kellőképpen ki van dolgozva és az igen kedvező szabályozás által is támogatott piaci keresletnek hála eljutott az ipari alkalmazás szakaszába, bár – a kapcsolt hő- és energiatermelő erőművekhez hasonlóan – csak kiegészítő jellegű lehet a többi energiatermelési mód mellett. Az új generációs világítótestek (LED) azonban csak most jelentek meg a piacon, amely az új technológiák révén ígéretessé is válhat. A sanghaji Oriental Pearl Tower (480 m) éjszaka hasonló módon világítja meg, s a feladatot egy európai KKV⁽¹⁾ oldotta meg egy kínai vállalat⁽²⁾ által gyártott LED-ek felhasználásával. A víztisztításra szánt membrántechnika még csak kutatási stádiumban van. S végül vannak technológiák, amelyek ugyan hasznot hoznak, de csak szűk körben használhatók.

5.3 A helyzetek sokfélesége tehát megfelelő eszközöket igényel mind a finanszírozás, mind az információcsere és a jogalkotással és adóztatással kapcsolatos eszközök terén. Arról sem szabad megfeledkezni, hogy a pénzügyi eszközök elaprózásának elkerülése végett szükség van arra is, hogy képesek legyünk annak megállapítására, melyek a valóban ígéretes ökoteknológiák.

5.4 Az elképzelhető különböző pénzügyi, adózási és szabályozási eszközök valójában az innovatív ökoteknológiák megvalósítása során egymást követő szakaszoknak felelnek meg:

- a kutatás támogatása, megvalósíthatósági tanulmányok, inkubátorházak a vállalatok számára;
- kockázati tőke a beindítás szakaszában;
- kedvezményes kamatozású vagy hagyományos kölcsönök a fejlesztés beindításához;
- adókedvezmények a piac megszilárdítása érdekében;
- ökoadó a környezet szempontjából káros technikák használatával való felhagyás ösztönzésére abban az esetben, ha vannak alternatív technológiák is, valamint a környezetvédelmi kutatás támogatására.

Példa: a mezőgazdasági eredetű üzemanyagok (diészter), amelyek bekerülési ára magasabb, mint a kőolajszármazékoké, azért nem tudnak elterjedni Franciaországban, mert ugyanazt a nagyon magas adót kell fizetni utánuk, mint a kőolajszármazékok után. Ha elő akarnánk segíteni termelésüket és felhasználásukat, akkor vagy előnyösebb adózási körülményeket kellene teremteni a számukra, vagy rendezetileg meg kellene tiltani a hagyományos üzemanyagokkal való – bizonyos arányú – keverésüket. Meg kell határozni a gazdasági hasznosság, az elkerült károk és az ökológiai haszon közötti egyensúlyt.

⁽¹⁾ Citélum.

⁽²⁾ Shanghai Communication Technology Developments Co Ltd.

5.5 Ugyanakkor a bevált gyakorlatokra és az új technológiákra vonatkozó információk cseréjét is meg kell szervezni. Ez a tényező különösen fontos a vállalkozók és az önkormányzati vezetők számára, akiknek megbízható és hatékony eszközökre van szükségük a döntések meghozatalához, ahhoz, hogy megalapozottan dönthessenek a kipróbált hagyományos és „megnyugtató” technikák és a környezetet figyelembe vevő, ám kevésbé ismert és kevésbé kipróbált újabb technikák között.

5.6 Ennek különös jelentősége van akkor, ha a közbeszerzéseket akarjuk felhasználni az ökoteknológiák terjesztésére és fejlesztésére. Ám a közbeszerzések mellett a rugalmasabban és reaktívabban működő magánpiacokat sem szabad elhanyagolni. Egyes vállalatok a beszállítók kiválasztásakor már a fenntartható fejlődést is a kritériumok között tartják számon, és a fenntartható fejlődést egyre többször belefoglalják azokba a típusszerződésekbe, amelyeket beszállítóikkal kötnek, sőt, vásárlóik számára képzéseket szerveznek a fenntartható fejlődés témakörében.

5.7 Az ökocímét és az ökoteknológiákkal kapcsolatos díj- és jutalmazási rendszereket fel kell használni ezek népszerűsítésére és elterjesztésére.

5.7.1 Az 1999-es finn elnökség kezdeményezésére beindult és 2000-ben a portugál és francia elnökség alatt is folytatódott az európai minőségügyi kampány, amelynek eredménye egy fontos dokumentum megszületése lett az Európai Minőségügyi Szervezet égisze alatt. Az ebben foglalt gondolatok az ökoteknológiák kapcsán is hasznosíthatók lennének.

6. Mindannyiunk ügye

6.1 A környezetvédelem mint valódi gazdasági lehetőség nem csupán a környezetvédelem szakértőinek az ügye, hiszen már ma is alapvető eleme egy olyan jelentős iparágnak, mint a turizmus és a szabadidő eltöltése. Az ökoteknológiák esetében a siker kulcsa a valódi piac létrejötte és a vállalatok reagáló képessége. Szükség arra is, hogy a vállalatok vagy a szakmai szektorok által a technológiai újítás és a környezetvédelem terén tett kezdeményezéseknek nagyobb visszhangja legyen.

6.2 Világos, hogy ha az ökoteknológiáknak köszönhetően – kevesebb energia és alapanyag felhasználásával – valóban sikerül a termelési költségeket lecsökkenteni, ha a javítják a vállalatról és termékeiről kialakult képet, ha növekszenek az eladások és csökkennek a környezetvédelmi kiadások, a vállalatok feléjük fordulnak majd és nem fognak húzódozni a fejlesztésüktől. De ehhez az is kell, hogy tudjanak róluk és

felmérhessék hatékonyságukat. Ezért van szükség egy olyan hálózatra, amely lehetővé teszi – a leginkább bevált gyakorlatok és környezetvédelmi technológiák kapcsán – az információk kicserélését. Ebben a hálózatban egyaránt részt vehetnének a hatóságok, a szakmai egyesületek, a technikai és kutatóközpontok.

6.3 Szükség van a vállalkozók és a teljes szakma mozgósítására. Sőt, a vásárlókéra és a fogyasztókéra is. Nélkülük nincs piac. Az ökoteknológiáknak ezért úgy kell a közönség előtt megjeleníteniük, mint amelyek képesek a környezet hatékony védelmére és ugyanakkor biztosítják a hatékony termelést is. Ennek hiányában rokonszenves, ám marginális elemei maradnak a gazdasági fejlődésnek, amely nélkülük meggy majd végbe.

6.3.1 Feltétlenül szükséges, hogy a környezeti politikák figyelembe vegyék a gazdaságra gyakorolt hatást, éppen úgy, ahogyan a gazdaságpolitikáknak is figyelembe kell venniük a környezetvédelmi követelményeket. Bizonyos értelemben interaktívva kell válniuk, mert reményük sem lehet a sikerre, ha nem veszik figyelembe a gazdasági megvalósíthatóságot és a választott politika pozitív környezetvédelmi következményeit.

6.3.2 Ugyanígy, a környezetvédelmi normák és az ökoteknológiák bevezetésének szociális következményeit is a lehető leghamarabb fel kell mérni, valamint gondolni kell a szükséges szakképzések beindítására annak érdekében, hogy a dolgozók a legjobb feltételekkel végezhesék a munkát, s anélkül, hogy féltetniük kellene munkahelyüket.

6.4 A hatékony ökoteknológiák nagyléptékű elterjesztése kulcskérdés ahhoz, hogy a nagyon népes és vállalkozó szellemű országok gazdaságilag növekedhessenek és modernizálódhassanak. Egy új gazdasági-társadalmi-környezeti modellt kell kidolgozni és konkrét módon átültetni a gyakorlatba. Az Európai Unió, amely különleges tapasztalatokkal rendelkezik az ökoteknológiák terén, a felemelkedő országok kiváltságos partnere lehetne, és profitálhatna is az új piacok fejlődési lehetőségeiből.

6.5 A környezetbarát technológiák kutatása és fejlesztése ütkártya is lehet a gazdaság számára, és még inkább azzá válhat, mint ahogy a progresszív, integrált vagy akár radikálisan más technológiák megvalósításának konkrét példái mutatják. Ugyanakkor szükségszerűség is, mert világunk jövője a tét és senkinek nincs meg az erkölcsi joga ahhoz, hogy ezzel ne törődjék. Felelősök vagyunk a Földért, amelyet gyermekeinkre hagyunk.

Brüsszel, 2004. október 28.

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság

elnöke

Anne-Marie SIGMUND

MELLÉKLET

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleményéhez

A következő módosító indítványt elvetették, de a szavazatok legalább egynegyedét megkapták:

Az 1.8. pont a következőképpen módosul:

„Ezeket az ~~az~~ néhány oldalról megfogalmazódó aggodalmakat és bírálatokat nem lehet egyszerű kézmozdulattal elhessegetni. ~~Nem elvek és politikák ellen irányulnak, hanem~~ Ezek néhány gazdasági szereplő ~~azt~~ azon meggyőződését tükrözik, hogy ellentmondás van egyfelől a gazdasági növekedés és a munkahelyteremtés követelményei, illetve a jelenlegi gyakorlat, másfelől pedig a túlzó szabályozásban megnyilvánuló és a gazdasági verseny realitásairól tudomást nem vevő környezetvédelmi megfontolások között. Úgy tűnik, a nehézségek oka az eszközök, az eljárások és a megvalósítás stratégiájának rossz megválasztásában és téves alkalmazásában rejlik.”

A szavazás eredménye:

Igen: 46

Nem: 71

Tartózkodás: 9
